
Alister E. McGrath, **Reformation Thought: An Introduction**,

Blacwell Publishers: Oxford and New York, 1999, XII+329 s.

McGrath'ın bu eseri, Giriş'in ardından ondört Bölüm, Ekler, Dipnotlar, Bibliyografya ve sonda yer alan Dizin'den oluşmaktadır. Yazar eserde, en son bulgular ışığında 16. asrın ilk yarısında gerçekleşen Avrupa Reformasyonu'nun öncü düşüncelerini ortaya koymayı ve bunun geri planında yer alan Rönesans'a ilişkin bilgi vermeyi amaçladığını ifade etmektedir (s.XII). Eserde yer alan temel konular Ortaçağ din anlayışı, hümanizm ve Skolastisizm ile bunların Reformasyon ile ilişkisi, Luther, Zwingli, Melanchthon, Bucer ve Calvin'in biyografileri, bu reformcuların iman ile aklanma, kader, Kutsal Kitab'a dönüş, sakramentler ve kilise anlayışı konusunda görüşleri, Reformun politik düşüncesi, İngiliz Reformasyonu ve Reformun tarih üzerindeki etkisi gibi çok geniş bir alanı kapsamaktadır.

Yazarın eserde teolojik nosyonunu en güzel Hümanizm ve Reformasyon başlığı altında sergilediği hemen fark edilmektedir. Burada hümanizm geniş bir vukufiyetle ele alınmış, Hümanizm-Reformasyon arası gerilime (Luther ve Zwingli arasında evharist tartışmasında olduğu gibi) yer verilmiş (s.39-63.), reformcular arasındaki doktrinel ve sakramental yorum farklılıkları dile getirilmiştir (s.112-218). Burada reformcular arasındaki temel konulardaki farklılıklar mükemmel bir şekilde ortaya konup tahlil edilmiş, Calvin'in İskoç teoloğu John Major'dan ve onun *schola Augustiniana*'sından etkilendiği şeklindeki görüş reddedilmiştir.

Eserin önemli bir kısmı lütuf, Kutsal Kitab'ın yetkinliği, kilise, sakramentler ve zamanın politik düşüncesine ayrılmıştır. Okuyuculara, Luther'in Augustine öncülüğünü yaptığı ve ondan etkilendiği söylenir. McGrath'ın Kutsal Kitab'ın yetkinliğine bakışı nettir: *Sola Scriptura* bağlamında Radikal Reformasyon "Anabaptizm"e eşdeğer görülür (s.5, 9-10,155).

Eserde politik düşünceye ilişkin bölümün zayıflığı gözden kaçmamaktadır. Bunun nedeni, Luther’i bağlamından uzak bir şekilde ele alınmasıdır. Zira kitapta yazarın dönemin şartlarını dikkate almadığını daha ilk bakışta fark edebiliyorsunuz. Etkin ve çarpıcı biçimde ele alınan İngiliz Reformu kısmından sonra ele alınan Reform Düşüncesinin Tarihteki Etkisi başlığı altında reformcuların sosyo-politik ve ekonomik alandaki etkilerine dikkat çekilmiştir. Bu bağlamda Calvin’in 1541 yılında Cenevre’de uyguladığı kilise idaresi düzenlemesinin sonraki dönemlerdeki etkileri (s.261-62) üzerinde durulmuş, Protestan iş ahlakı ve kapitalizmin doğuşu ihmal edilmemiştir (s. 266-270).

Eserin sonundaki ekler kısmında yer alan sözlük ve erken dönem reformun kronolojisi okuyucuya ayrı bir kolaylık sunmakta, zengin bibliyografya da gözden kaçmamaktadır.

McGrath her ne kadar Reform düşüncesini çekici hale getirmeye çalışsa da, Giriş kısmındaki hatalı “radikal reformasyon” sunumundan dolayı sıkıcıdır (s.10). O burada yanlış biçimde Radikal Reformasyonu Anabaptizm’e denk tutmaktadır. Dahası, Thomas Müntzer, Caspar Schwenkfeld ve Sebastian Franck’ı birer Anabaptist olarak sunmaktadır (s.155). Oysa bunlar kaynaklarda “Spiritualist” olarak tanımlanmaktadır. Eserin Luther ve Zwingli arasındaki tartışmalarda ortaya koyduğu başarıyı, Radikal Reformasyon’a ilişkin bu sıkıntılar maalesef yıpratmaktadır. Fakat buna rağmen eserin Reform dönemine büyük bir katkı yaptığı ortadadır. Burada karşı görüşlere de yer verilmiştir. Bu, ileri düzey araştırmalar için de bir rehberlik olarak algılanabilir. Netice itibarıyla öğrencilere yönelik olarak hazırlanan bu kitap (s.1), içerik, sınırlama ve metod yönünden bazı sıkıntılara rağmen beklentileri karşılayabilecek niteliktedir. Kitabın Reform Tarihi’ni ve özellikle de onun erken dönemini merak edenlere faydalı olacağı açıktır.

Mustafa BIYIK

(Dr., Hittit Ü. İlahiyat Fak.)

